

TOTALITA V NÁS

Niekedy sa zdá, že sme horší, ako sme boli za minulého režimu, že sme sa zmenili. Nezmenili sme sa, len sme sa zbavili strachu z totalitnej moci. To je niečo, ako keď sa v kotli stláča para, až dôjde k výbuchu. Tou parou je naše utláčané ego. Keby v kotli nebolo pary, nebolo by čo stláčať a nemalo by čo vybuchnúť. Čím je človek egoistickejší, čím viac lipne na sebe, tým prudšie reaguje na všetko, čo ho prevyšuje, obmedzuje a ohrozuje. Človek, ktorý nekradne, neudrie len preto, že sa bojí trestu, už je vo svojom vnútri zlodejom a násilníkom. Kto však pasívne prijíma zlo, ten je zbabelcom vo svojom vnútri. Strach ho môže udržať na uzde, ale to negatívne nosí v sebe. Nie je lepší ako ten kto to robí otvorene.

Negatívne prejavy netreba vzťahovať na celok. V podstate sme dosť mierumilovní. Dokonca ľudia, ktorí v totalite najviac trpeli, tí najstatočnejší, sú najmiernejší. Najhoršie sa teraz prejavujú sebeci, teda predtým zbabelci, ktorí „boli dobrí a oddaní režimu“ len zo strachu pred totalitnou mocou a z vypočítavosti. Boli časy, keď mnohí verili, že budujeme spravodlivejšiu spoločnosť. A mnohí, aj komunisti, podľa toho žili a pracovali. Tí sa nezmenili. Falošní sa však vyfarbili. Peniaze, kariéra, luxusné vily, super limuzíny, honosné poľovačky a možnosť dostať sa k moci, vykonali svoje dielo. Mnohí sa bez zábran, dychtivo vrhli na spôsoby života „smotánky“. Chcú získať istotu, zabezpečiť sa a siahajú aj k nečestným spôsobom. Je v tom aj snaha prekonať komplex menejcennosti, presadiť sa za každú cenu, dostať sa medzi mocných. Egoista a prospechár nikdy a nikde nemá pokoja, preto nie je šťastný. Ak si aj zaspieva, tak len pod vplyvom alkoholu. Priateľov nemá, a ak si myslí, že ich má, potom sú to len „účelové priateľstvá“.

Deti prichádzajú na svet s istými danosťami. Rodičia sa nestačia diviť: majú dve deti, rovnako ich vychovávajú, a pritom jedno je usilovné, druhé lenivé, jedno je poctivec, druhé má asociálne sklony. Rodičia sa trápia, ale nedokážu to podstatne zmeniť. Chyba je tiež v tej rovnakej výchove. Napríklad pritvrdá výchova môže z jemného, citlivého dieťaťa spraviť ubitého, pasívneho a vystrašeného tvora,

a zo vzdorovitého zasa zlostného a agresívneho človeka. Vo výchove neplatí žiadna pretváрка, len nefalšovaný osobný príklad. Ten sa nesmie nikomu vnucovať. Je to len semienko, ktoré padá na pôdu detskej duše. Tá pôda môže byť úrodná, ale i kamenistá. V moci dospelého je len to, aby jeho semienko bolo kvalitné, aby nesial zlo. A aby vedel správne siať. V ranom veku deti prijímajú od dospelých nekriticky všetko a napodobňujú ich. Neskôr v tom buď pokračujú, alebo začnú spôsoby dospelých odmietajú. Najväčšou ranou pre dieťa je, keď sa musí hanbiť za charakterové defekty svojich rodičov. Dieťa sa nikdy nehanbí za láskavosť, súcitnosť, pravdivosť, česťnosť, obetavosť svojho otca a matky. Naopak, je na nich hrdé. Aj keď samo tak žiť nedokáže, spomienka na rodičov ho akosi chráni pred úplným úpadkom. Rodič, či učiteľ, nemôžu dať to, čo nemajú. Zbabelec nemôže vychovať statočného človeka, skupáň štedrého, zlostný láskavého. Osobný príklad je jediná možnosť i jediná skutočná zodpovednosť vo výchove. Zodpovednosť vyššieho rádu.

Keby zvieratá v prírode mali taký strach o seba, aký má človek, určite by sa nervovo zrútili pred každou zimou. Sú známe prípady, že ľudia, ktorí sa ocitli v zdanlivo bezvýchodiskovej situácii, predčasne zomreli - zo strachu. Zbaviť sa strachu, znamená zbaviť sa egoizmu. Sebeckosť je príčinou mnohého zla na svete a je hlavnou prekážkou na ceste duchovného rozvoja.

Ako sa zbaviť sebeckosti? Rozhodne sa to nedá dosiahnuť moralizovaním. Človek musí byť pokorný, pracovať na sebe, poznať pravdu o sebe, o hnutiach svojej mysle. Nemá sa zatracovať, ale ani si nič prikrášľovať. Joga radí snažiť sa o čistý život (neublížovať, nekľamať, nehromadiť majetok atď.) a potom sa obrátiť k svojej duši v meditácii. Meditáciou je aj modlitba. Sebeckosť nás nemôže zbaviť materiálny blahobyť, skôr ho bude posilňovať. Pomôcť tu môžu duchovné učenia. Musia však byť objasňované inteligentne, citlivo, nemôžu sa vnucovať, strašiť, ani sľubovať hory-doly. Ide o to, aby človek pochopil, že všetko má svoj zmysel, že aj ťažký životný údel treba niesť trpezlivo, v pokore, že vedie k poznaniu.

Všetky duchovné učenia obsahujú podobné mravné zásady. Spory medzi nimi vyvolávajú len fanatici. Joga nič nevnučuje, a to je dob-

re, pretože príkazy vyvolávajú odpor. Človek, ktorý sa hlbšie venuje joge cíti potrebu čistého života. Je to spôsobené tým, že postupne vchádzajú do harmónie všetky zložky jeho bytosti. Človek však dokonalý byť nemôže, môže k tomu len smerovať. Keď sa naučí načúvať hlasu svojho svedomia potom ho ten hlas vedie. Kým máme telo, máme aj ego. Jogín vie o tom a preto rýchlo dokáže odhaliť úskoky svojej mysle. Čím to vidí jasnejšie, tým je skromnejší a pokornejší. Nič si o sebe nenamýšľa, nehodnotí sa a neporovnáva.

Sme súčasťou niečoho nekonečného, neopísateľného, večného. Čím väčšie obmedzenia sa kladú ľudskému duchu, tým horšie sa to prejaví. Na tom strokotávajú všetky, či už politické alebo náboženské smery, ktoré striktné vymedzujú pravidlá správania. Buď sa ľudia proti obmedzeniam búria, alebo sa z nich stávajú fanatici. Na začiatku duchovnej cesty určité obmedzenia musia byť. Je to ako keď sa človek učí písať: treba sa prinútiť. Potom sa písmo môže stať nástrojom básnika, ktorý tvorí slobodne. Tak je tomu aj v joge. Výcvik je tu len nástrojom. Lipnutie na nejakom systéme, guruovi, tvrdých predpisoch je prekážkou pokroku, nevedie k slobode.

Neistí ľudia sa nájdu aj v joge. Hľadajú silnú osobnosť učiteľa, pevné pravidlá, „klietku istoty“. Keď sa na to upnú celou svojou bytosťou, nie sú slobodní. Slobodný človek si musí hľadať svoju cestu. Najprv to môže byť zvedavosť. Keď zistí, že joga robená slobodne a bez väzieb na niekoho je výborný prostriedok na skvalitnenie života, už sa jej nevzdá. O vybočení z radu nemusí uvažovať, pretože nepatrí nikomu, neotročí žiadnemu systému, je sám sebou. Ak bez príkazov, slobodne dodržiava to, čo mu vyhovuje, je to v poriadku.

Spoločnosť nemožno zmeniť prosbami a hrozbami. Človek má slobodnú vôľu a musí sám chcieť čosi zmeniť vo svojom živote. Neživiť v sebe zlé myšlienky, ani si ich nepripustiť, zbaviť sa ich už v zárodku. Potom budú dobré aj jeho činy a budú sa zlepšovať aj medziľudské vzťahy. Keď je myseľ čistá, prehovorí duša, a jej podstatou je láska.

Milan Polášek